

Gestió i planificació de recursos i del territori (codi 23827)

Programa

Ciències Ambientals curs 2004-05

1 EL TERRITORI: NECESSITAT D'ORDENACIÓ I D'INTERVENCIÓ

- 1.1 La intervenció en el territori i l'assignació de recursos
- 1.2 L'escala i l'àmbit de la ordenació del territori
- 1.3 Les pràctiques socials i les polítiques territorials
- 1.4 Característiques de la intervenció en el territori

2.EL TERRITORI: LA CIUTAT I ELS ESPAIS OBERTS

- 2.1 La ciutat: aspectes morfològics, etapes de creixement de les ciutats
- 2.2 Les aglomeracions metropolitanes
- 2.3 Els sistemes urbans de ciutats
- 2.4 Els espais oberts
- 2.5 Els agents de transformació del territori

3.EL MARC ADMINISTRATIU DE LES POLÍTIQUES TERRITORIALS

- 3.1 Els àmbits territorials de l'administració pública
- 3.2 La legislació urbanística i territorial
- 3.3 El sistema de planejament: els plans i els instruments de planejament
- 3.4 La gestió, el control i la revisió del planejament

4 EL PLANEJAMENT TERRITORIAL

- 4.1 L'escala i els àmbits del planejament territorial
- 4.2 El planejament territorial a Catalunya
- 4.3 El Pla Territorial General Territorial de Catalunya
- 4.4 El planejament territorial sectorial
- 4.5 El planejament territorial parcial
- 4.6 Els plans de gestió i d'ordenació dels recursos

5 EL PLANEJAMENT URBANÍSTIC

- 5.1 Escalles i àmbits del planejament urbanístic
- 5.2 El planejament urbanístic a Catalunya
- 5.3 Els plans d'urbanisme
- 5.4 Gestió i control del planejament urbanístic
- 5.5 Les àrees i les regions metropolitanes
- 5.6 El planejament metropolità
- 5.7 Els plans directores urbanístics

6. EL PLANEJAMENT ESTRATÈGIC

- 6.1 Els plans estratègics
- 6.2 Les Agendes 21

7. APORTACIONS CLÀSSIQUES AL PENSAMENT TERRITORIAL I URBANÍSTIC

- 7.1 Ildefons Cerdà i el Pla d'Eixample de Barcelona
- 7.2 La Ciutat Jardí de Howard
- 7.3 Les aportacions de Le Corbusier
- 7.4 Altres

8.L'ORDENACIÓ TERRITORIAL I URBANÍSTICA A LA CATALUNYA CONTEMPORÀNIA

- 8.1 Propostes d'ordenació urbanística a Barcelona:1900-1936
- 8.2 Propostes d'ordenació territorial a la Catalunya republicana

9 POLÍTIQUES TERRITORIALS I REGIONALS A LA UNIÓ EUROPEA

- 9.1L'ordenació del territori als països europeus
- 9.2 L'estratègia territorial europea
- 9.3Polítiques sectorials europees

professora: Pilar Riera

Departament de Geografia

tel: 93 581 1459, e-mail: pilar.riera@uab.es

horari de despatx: dilluns i dimecres:11h30-12h30

dilluns:15h-16h (amb cita prèvia) dimecres: 16h30 a 17h30 (amb cita prèvia)

Gestió i planificació de recursos i del territori (codi 23827)
curs 2004-05

1 Treball a realitzar al llarg del curs

1. Treball de curs a realitzar en grups de dues o tres persones que s'iniciarà la primera setmana de novembre
2. Comentaris de text (6)
3. Pràctiques d'aula (6)
4. Presentació, resum i comentari de dues conferències, debats, jornades...
  5. Al final de curs es realitzarà una prova escrita
  - 6.

2 Calendari (aproximat)

Tema 1:	27 setembre – 5 octubre
Tema 2:	7 octubre – 15 octubre
Tema 3:	18 octubre – 29 octubre
Tema 4:	2 novembre – 12 novembre
Tema 5:	15 novembre – 29 novembre
Tema 6:	9 desembre – 13 desembre
Tema 7:	4 desembre – 17 desembre
Tema 8:	20 desembre – 21 desembre
Tema 9:	10 gener – 13 gener

3 Observacions

Per a cada tema es donarà una bibliografia de lectura obligatòria i una bibliografia de caràcter complementari

Per a ser avaluat caldrà haver presentat un mínim del 50 % de la feina esmentada en l'apartat 1. La feina no presentada tindrà un valor de 0 en la valoració de la nota final

Els comentaris de text s'hauran d'entregar el mateix dia en que es comentin els textos a classe i no més tard. No s'acceptaran fora de plaç

Les pràctiques s'hauran d'entregar el mateix dia que es realitzin o una setmana després. No s'acceptaran fora de plaç

El treball de curs s'entregarà la setmana de l'exàmen

Al llarg del curs s'organitzaran dues conferències

4. Avaluació

L'avaluació del curs es farà de la manera següent: treball de curs: 40%; comentaris de text, pràctiques i resums de conferències, debats...: 30 %; exàmen: 30%

La participació a classe, així com la presentació dels comentari de text, de les pràctiques i del resum i comentari de les conferències, es tindran en compte en l'avaluació

Gestió i Planificació de Recursos i del Territori

Curs: 2004-2005

Bibliografia

1. Bibliografia bàsica i de caràcter obligatori

Tema 1

FONT, Antonio, (2003) "Planejament urbanístic: de la controversia a la renovació", Territori i Ciutat Butlletí digital de l'Oficina Tècnica de Cooperació. Diputació de Barcelona, núm. 13 www.diba.es/otc

INDOVINA, Francesco (2004), "Perquè el planejament avui?" Territori i Ciutat Butlletí digital de l'Oficina Tècnica de Cooperació. Diputació de Barcelona, núm. 17 www.diba.es/otc

PUJADAS, Romà; FONT, Jaume (1998), Ordenación y planificación territorial, Madrid, Síntesis (Cap.1. "Una aproximación conceptual a la ordenación del territorio", pp. 11-41)

Tema 2 i 3

ESTEBAN, Juli (2001), L'ordenació urbanística: conceptes, eines i pràctiques, Barcelona, Diputació de Barcelona, pp. 21-52 ,59-98;119-130; 135-137; 142-145; 289-300; 317-343

Tema 3

MIR, Josep (1999), "L'estructura de l'administració local a Catalunya", a: Oriol Nel.lo, 20 anys d'ajuntaments democràtics, Barcelona, Federació de Municipis de Catalunya

Tema 4

ESTEBAN, Juli (2003), "Perspectivas para la ordenación territorial", a: Font, Antonio (coord.), Planeamiento urbanístico. De la controversia a la renovación, Barcelona Diputació de Barcelona, xarxa de municipis, pags. 67-88

FERRER, Amador (2000), "Les polítiques de planejament territorial i urbanístic: enfortiment de les ciutats i desequilibris en el territori" , a: Ricard Gomà i Joan Subirats, Govern i polítiques públiques a Catalunya (1980-2000). Creixement, sostenibilitat i territori, Barcelona Edicions Universitaries de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions, pags.171-192

FONT, Núria (2000), "La política d'espais naturals a Catalunya: governar la dialèctica conservació-desenvolupament" a: Ricard Gomà i Joan Subirats, Govern i polítiques públiques a Catalunya (1980-2000). Creixement, sostenibilitat i territori, Barcelona Edicions Universitaries de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions, pags. 87-104

LOPEZ DE LUCIO, Ramón (1993), "El ensimismamiento en el "urbanismo urbano" como respuesta a las limitaciones del planeamiento territorial", Ciudades, 1

NEL.LO, Oriol (2003), "Sostenibilidad, política y lugar", a: Antonio Font, (coord.), Planeamiento urbanístico. De la controversia a la renovación, Barcelona Diputació de Barcelona, xarxa de municipis, pags. 37-48

PUJADAS, Romà; FONT, Jaume (1998), Ordenación y planificación territorial, Madrid, Síntesis, (cap. 10 "La planificación estratègica", pp.365-386)

SABATÉ, Joaquim (2003), "Balance y perspectiva del planeamiento urbanístico municipal", a: Antonio Font (coord.), Planeamiento urbanístico. De la controversia a la renovación, Barcelona Diputació de Barcelona, xarxa de municipis, pags. 181-204

Tema 6

PUJADAS, Romà; FONT, Jaume (1998), Ordenación y planificación territorial, Madrid, Síntesis (cap 5 "La política regional de la unión Europea", pp.135-186)

2. Algunes referències bibliogràfiques sobre qüestions d'ordenació territorial i urbanisme a Catalunya

ALEMANY, Joan (1995), El Plan Delta III. Análisis económico de las grandes infraestructuras, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Gabinet Tècnic de Programació

ARGULLOL, Enric (1990), "Ordenació del territori i urbanisme: delimitació i competències", Urbanisme i Comunitats Autònomes, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Escolad'Administració Pública de Catalunya.

BARO, Ezequiel (1995), El Plan Delta II. Evaluación de las repercusiones de la construcción y del funcionamiento, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Gabinet Tècnic de Programació

BURGUERA I BLAY, Núria (1995), "L'eix transversal. Un factor clau de reequilibri i de vertebració", Espais, 42

CARCELLER, Xavier (1995), "El PEIN, sistema d'àrees naturals protegides de Catalunya", TERRA. Revista catalana de Geografia, Cartografia i Ciències de la Terra, núm. 4, febrer

CARRERA, Josep M^a; GÀRCIA, José; MALUQUER, Joan (1996), El Delta del Llobregat. Un projecte de futur, Barcelona, DEPANA

CARRERAS, Josep M^a; BERNAT, Jordi; CAMARASA, Josep M^a (1982), "Pròleg", Pla General d'Obres Públiques any 1935, Barcelona, Generalitat de Catalunya, pàgs. 9-23

CASTAÑER, Margarida (1994), "El creixement urbà en el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa", Documents d'Anàlisi Geogràfica, núm, 24, pp. 93-110

Ecologia i Territori a Catalunya. Una crítica ecologista al Pla Territorial General de Catalunya, (1996), Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions

El Pla d'Espais d'Interès Natural a Catalunya, (1992), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Ordenació del Territori

El TGV i les ciutats mitjanes catalanes. Quaderns de la SCOT 8, (1996), Barcelona, Societat Catalana d'Ordenació del Territori, Institut d'Estudis Catalans

FERRER I AIXELÀ, Amador (1989), "El planejament urbanístic" a Oriol NEL.LO (dir.), Deu anys d'ajuntaments democràtics (1979- 1989). Elements per a un balanç, Barcelona, Federació de Municipis de Catalunya

FONT, Antonio (2003) Planeamiento urbanístico. De la controversia a la renovación, Barcelona, Diputació de Barcelona, xarxa de municipis

FUNDACIÓ CARLES PI I SUNYER, Debat sobre el Pla Territorial de Catalunya, 25 de març de 1993, Barcelona

GOMÀ, Ricard; SUBIRATS, Joan (coords.) (2000), Govern i polítiques públiques a Catalunya (1980-2000), Bellaterra, Edicions Universitat de Barcelona/Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma e Barcelona

L'Eix Transversal, (1990), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Ordenació del Territori

LLUCH, Enric; NEL.LO, Oriol (1984), El Debat de la Divisió Territorial de Catalunya, Barcelona, Diputació de Barcelona

MARSHALL, Tim (1994), "Barcelona and the Delta: Metropolitan Infrastructure Planing and Socio-ecological Projects", Journal of Environmental Planning and Management, vol. 37, nº. 4

MARSHALL, Tim (1995), "Mantenir la fe en la planificació territorial en una època neoliberal: una reflexió sobre el Pla Territorial General de Catalunya", Espais, núm. 41, juliol-setembre

NEL.LO, Oriol (a cura de) (1996), Gallecs, espai obert, Mollet, Centre d'Estudis Molletans i Bellaterra, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona

NEL.LO, Oriol (1999), (coord.), 20 anys d'ajuntaments democràtics, Barcelona, Federació de Municipis de Catalunya

NEL.LO, Oriol (2003), (coord.), Aquí no!. Conflictes territorials a Catalunya, Barcelona , Empúries

NEL.LO, Oriol (2003), Lletres de batalla. Política i territori a Catalunya, Lleida, Pagès editors

NEL.LO, Oriol, (2001), Ciutat de ciutats, Barcelona, Empúries

PAREJO, Luciano (1990), "El marc constitucional i estatutari de l'urbanisme", Urbanisme i Comunitats Autònomes, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya

PINTÓ, Josep M^a; VILA, Josep (eds.) (1998), El PEIN cinc anys després: balanç i perspectives, Girona, Universitat de Girona

RIBAS I PIERA, Manuel (1964), "X. Història recent de la urbanística als Països Catalans" a Gaston BARDET, L'urbanisme, Barcelona, Edicions 62

RIBAS I PIERA, Manuel (a cura de) (1995), Nicolau M. Rubió i Tudurí i el planejament regional, Barcelona, Alta Fulla

ROCA, Francesc (1977), El pla Macià. De la Gross-Barcelona al Pla Comarcal, Barcelona, Edicions La Magrana, pp. 1-49 i 93-107

ROCA, Francesc (1979), Política econòmica i territori a Catalunya, 1901-1939, Barcelona, Ketres

RUBIÓ I TUDURÍ, Nicolau M^a (1932), “El pla de distribució en zones del territori (Regional Planning)” a Manuel RIBAS I PIERA, Nicolau Mª Rubió i Tudurí i el planejament regional, Barcelona, Altafulla, 1995, pp.109-133

SCOT (1999), Els plans generals dels noranta, Barcelona, Societat Catalana d'Ordenació del Territori

SUREDA, Vicenç; Canals Rosa M^a (2000), Els processos del'Agenda 21 Local en els municipis de Barcelona, Barcelona, Diputació de Barcelona

TRULLEN, Joan (1995), El Plan Delta I. El model económico y territorial de Barcelona, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Gabinet Tècnic de Programació

TULLA, Antoni F. (1991), “El pensament sobre l'ordenament del territori i la legislació actuals” a Societat Catalana de Geografia (eds.) Primer Congrés Català de Geografia.II. Ponències, Barcelona, Societat Catalana de Geografia

VICENTE, Joan (1995), “El Pla de la ciutat de Girona” a Margarida Castañer (ed.) Actes de les I Jornades de Geografia i Urbanisme, Girona, Universitat de Girona, pp. 53-62

3. Agunes referències sobre el planejament a Barcelona i a la Regió Metropolitana de Barcelona

ACEBILLO, Josep A (1999), “El ‘model Barcelona’ des del punt de vista urbanístic. Espai urbà i complexitat”, a Pascual MARAGALL (ed.), Europa pròxima. Europa, regions i ciutats, Barcelona, Edicions UPC, Edicions Universitat de Barcelona, pp. 223-248

ACEBILLO, Josep Anton ; FOLCH, Ramon (dirs) (2000), Atlas ambiental de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Balanç sw recursos i problemes, Barcelona, Ariel

BOHIGAS, Oriol (1963), Barcelona entre el Pla Cedà i el barraquisme, Barcelona, Edicions 62

BOHIGAS, Oriol (1999), “Revaloració de la perifèria”, a Pascual MARAGALL (ed.), Europa pròxima. Europa, regions i ciutats, Barcelona, Edicions UPC, Edicions Universitat de Barcelona, pp. 199-215

BUSQUETS, Joan (1992), Barcelona. Evolución urbanística de una ciudad compacta, Madrid, Mapfre

CORPORACIO METROPOLITANA DE BARCELONA (1987), Gènesi i ordenació del fet metropolità, Barcelona

Els 20 del Pla General Metropolità de Barcelona, Papers. Regió Metropolitana de Barcelona (IEMB), 28, núm. monogràfic

ESTEBAN, Juli; BARNADA, Jaume (coords.) (1999), Urbanisme a Barcelona, Barcelona, Ajuntament

FONT, Antonio; LLOP, Carles; VILANOVA, Josep M^a (1999), La construcció del territori metropolità. Morfogènesi de la regió urbana de Barcelona, Barcelona, Àrea metropolitana de Barcelona, Mancomunitat de municipis

La regió metropolitana en el planejament territorial de Catalunya (1997), Papers. Regió metropolitana de Barcelona, 14, núm. monogràfic

GARCIA ESPUCHE, Albert, RUEDA (1999), Salvador (eds.), Debat de Barcelona IV. La ciutat sostenible, Barcelona, Centre de Cultura Contemporànea de Barcelona

MARTÍ, Francisco; MORENO, Eduardo (1974), Barcelona ¿ a donde vas?, Barcelona, Diosa

MARTORELL PORTAS, V; FLORENSA FERRER, A.; MARTORELL OTZET, V. (1970), Historia del urbanismo en Barcelona. Del Plan Cerdá al Área metropolitana, Barcelona, Comisión de Urbanismo y Servicios Comunes de Barcelona y otros municipios i editorial Labor

NEL.LO, Oriol; VALLÈS, Josep M^a (1993), "De ciutat a metròpolis. Notes per a una lectura del Pla Estratègic Barcelona-2000 des d'una perspectiva metropolitana", Barcelona Economia (Ajuntament de Barcelona), 18

ROCA, Joan (coord.) (1997), Expansió urbana i planejament a Barcelona, Barcelona, Institut de Cultura de Barcelona & Ed. Proa

RUEDA, Salvador (1993), "L'ecologia urbana i la planificació de la ciutat", Medi ambient, Tecnologia i Cultura, 5

SERRATOSA, Albert (1998), El Pla Territorial Metropolità de Barcelona, Barcelona,

TORRES i CAPELL, Manuel de (1999), La formació de la urbanística metropolitana de Barcelona. L'urbanisme de la diversitat, Barcelona, Barcelona, Àrea metropolitana de Barcelona

del urbanismo del siglo XXI", Ciudad y Territorio. Estudios Territoriales, n^a 95-96

4. Alguns manuals

ESTEBAN, Juli (2001), L'ordenació urbanística: conceptes, eines i pràctiques, Barcelona, Diputació de Barcelona

LÓPEZ DE LUCIO, Ramón (1993), Ciudad y urbanismo a finale del siglo XX, València, Universitat de València, Servei de Publicacions

MAZON, Tomás (1997), Introducción a la planificación urbana, Alicante, Aguaclara

MOYA GONZALEZ, Luis (ed.) (1996), La práctica del planeamiento urbanístico, Madrid, Síntesis

PUJADAS , Romà; FONT, Jaume (1998), Ordenación del territorio y planificación territorial, Madrid, Síntesis

SÁNCHEZ DE MADARIAGA, Inés (1999), Introducción al Urbanismo. Conceptos y métodos de la planificación urbana, Madrid, Alianza Editorial

TERAN, Fernando de (1982), Planeamiento urbano en la España contemporánea (1900-1980), Madrid Alianza Universidad

TERAN, Fernando de (1999), Historia del urbanismo en España III, Madrid, Cátedra

XALABARDER AULET, Maria (2001), Guia bàsica de la pràctica de l'urbanisme, Barcelona, Editorial Mediterrània

Algunes revistes i publicacions periòdiques

Ciudad y Territorio

Papers. Regió Metropolitana de Barcelona. Territori, Estratègies, Planejament, Institut d'Estudis regionals i metropolitans de Barcelona

Elements de debat territorial, Diputació de Barcelona

Medi Ambient, Departament de Medi Ambient, Generalitat de Catalunya

Webs a consultar:

www.diba.es/otc

www.gencat.net/ptop/